

Ann Catherine Bonnier och Ingrid Sjöström. Kyrkornas hemligheter. Medströms bokförlag.

Boken Da Vinci-koden har bidragit till att skapa en särskild mystik kring kyrkorummet som en plats för hemliga tecken och dolda budskap. I SvT:s serie under hösten 2013 "Kyrkornas hemligheter" har historikern Christopher O'Regan berättat om de verkliga mysterier som våra kyrkor ruvar på. Då handlar det inte om hemliga sekter och gömda skatter utan spåren av den nordiska historien i ett europeiskt perspektiv. Bilder och tecken som vi tagit för så självklara att vi inte längre läser ut vad de verkligen har att berätta. Producenterna av denna TV-serie har nu gett ut en bok, ett verkligt praktverk, som på ett mer systematiskt sätt berättar om kyrkobyggnadernas historia i Sverige, från den tidiga kristna tidens stavkyrkor till moderna kyrkobyggnader i storstadens stadsdelar. I jämförelse med denna bok är TV-serien mer att likna vid enstaka smakbitar av ett enormt utbud och en lång historia med tvära kast i ekonomisk uppgång och nedgång, krig, farsoter, teologiska förändringar och internationella kontakter. Arkitektur och interiörer återspeglar sin samtid med dess viktiga händelser. Kyrkorummet är en historisk kodbok och "Kyrkornas hemligheter" hjälper oss att läsa den.

Naturligtvis har jag läst boken med ett särskilt intresse för Östergötland och Linköpings stift. Det finns mycket att hämta från vårt landskap med klostren i Vreta, Alvastra och Vadstena, dörren i Rogslösa kyrka, rundkyrkan i Vårdsberg, relikgömmen i Örberga kyrka och piscinan i Heda kyrka. Bland Östergötlands kyrkor är det högmedeltiden som dominerar. Ett särskilt stort intresse riktas mot Linköpings domkyrka, Sveriges näst största katedral byggd i engelsk gotik, med flest skulpturdetaljer av dem alla. Här berättas det om det stora krucifixet från tidiga 1300-talet med en lidande Kristus som påminner om krucifixet i Risinge kyrka. Senare kom renässansens krucifix att tona ned lidandet som det i Askeby kyrka. Naturligtvis berättas det också om Heemskercks altartavla från 1500-talet, en gåva från Johan III till domkyrkan i Linköping.

"Kyrkornas hemligheter" har kritiserats för att allt för mycket utgå från ett lutherskt perspektiv med Svenska kyrkan i fokus. Men här skildras också frikyrkornas arkitektur i början av 1900-talet och varje tid blir berättat utifrån sina förutsättningar.

Klosterkyrkan i Vadstena är lika mycket Heliga Birgittas bestämda arkitektur som den är kyrkorådets kyrka i det sena 1800-talet vilket anskaffade två nya glasmålningar, långt från Birgittas egna önskningar. Kyrkorna är levande rum. Att det idag är Svenska kyrkan

som brukar, förvaltar och underhåller de flesta kyrkobyggnader är ju mer ett historiskt faktum. Men kanske också en anledning så god som någon att behålla sitt medlemskap i Svenska kyrkan. På så sätt är vi med om att stödja och värna den enorma historiska skatt vi är omgivna av vart än vi kommer i Sverige.

Jakob Carlander